

קול תרועה

הלכות תקיעת שופר

הרב עידוא אלבה

המכון לרבני ישובים
קרית ארבע חברון
תש"ע

תוכן העניינים

6	הסכמות
8	פתח דבר והקדמה
	חלק א' - הלכות
13	פרק א' - מהות השופר
16	פרק ב' - קולות השופר
	חלק ב' - דרשות
33	דרשה לראש השנה לרמב"ן
66	על מצות יישוב הארץ
70	עניין הדין בראש השנה
	חלק ג' - מו"מ עם בעל אורחותיך למדני
	מכתב ראשון 85 • תשובה ראשונה מהמחבר 92 • מכתב שני 97 •
	תשובה שנייה מהמחבר 107 • מכתב שלישי 115 • תשובה שלישית
	מהמחבר 122 • מכתב רביעי 125 • תשובה רביעית מהמחבר 126
	חלק ד' - מקורות והרחבות לפרקי ההלכה
129	פרק א'
	סעיף ב' 129 • סעיף ו' 131
134	פרק ב'
	סעיף ב' 134 • סעיף ג' 140 • סעיף ה' 142 • סעיף ח' 148 •
	סעיף ט' 151 • סעיף י' 153 • סעיף י"ט 155 • סעיף כ' 158 •
	סעיף כ"ג 160 • סעיף כ"ד 166 • סעיף כ"ה 168 • סעיף כ"ו 178 •
	סעיף כ"ז 180 • סעיף כ"ט 181 • סעיף ל' 184 • סעיף ל"ג 185 •
	סעיף ל"ד 190 • סעיף ל"ה 203

הסכמה

מהגאון ר' אביגדר נבנצל שליט"א

HaRav Avigdor Nebenzahl	הרב אביגדר יחזקאל נבנצל
	רב בירושלים העתיקה תובב"א מח"ס ביצחק יקרא מציון מכלל יופי שיחות לחמישה חומשי תורה ומועדים
	בס"ד, תאריך ה'ש' לעון תקי' י"א אביגדר נבנצל שליט"א
	ראיתי בהתפעלות את חבורו של הגאון ה' 192 אלפי הלכות תקצת אופה, אשר מצד יקרה זו מעלה אך ככוננו לטובה לפני מלכנו, ויפה טרח וביאר וליקט והוסיף משלו. יצחק עם כל גיתוטרין לכות"ב גמרה בימינו ישמע הוא ושמע כלנו קולו אופה של משיח כעתירת צעיר הלוי אביגדר נבנצל

בס"ד, הי' למען תחיי וירשת את הארץ, ירושלם עה"ק ת"י

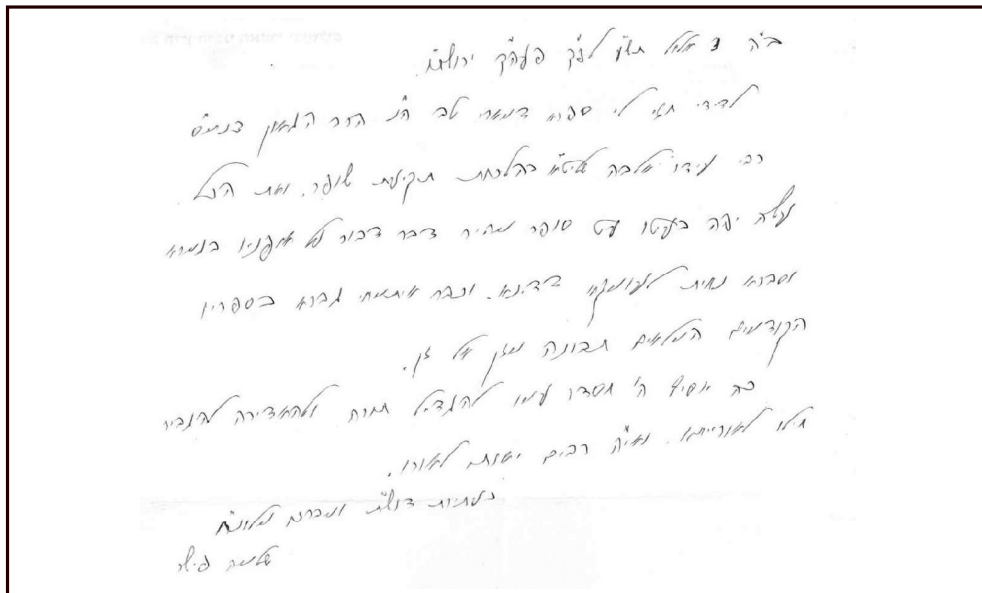
ראיתי בהתפעלות את חבורו של הגאון ר' עדו אלכה, הלכות תקיעת שופר, אשר מצוח יקרה זו מעלה את זכרוננו לטובה לפני מלכנו, ויפה טרח וביאר וליקט והוסיף משלו. יזכה עם כל בית ישראל לכוה"מ, ובמהרה בימינו ישמע הוא ונשמע כולנו קול שופרו של משיח.

כעתירת צעיר הלוי,

אביגדר נבנצל

הסכמה

מהגאון ר' שלמה פיישר שליט"א

בי"ה, זי אלזל תשי"ע לפ"ק פעהייק ירושת"ו.

לדידי חזי לי ספרא דמארי טב הי"נ הרב הגאון צנמ"ם רבי עידו אלבה שליט"א בהלכות תקיעת שופר. ואת הכל עשה יפה בעטו עט סופר מהיר, דבר דבור על אופניו בגמרא ומברא נחית לעומקא דדינא. וכבר אתמהוי גברא בספריו הקודמים המלאים תבונה מון אל זן. כה יוסיף הי חסדו עמו, להגדיל תורה ולהאדירה, להגביר חילו לאורייתא, ואי"ה רבים יאותו לאורו.

כעתירת דושי"ת ומברכו מלונ"ה,

שלמה פיישר

מהות השופר

סעיף א'

כל השופרות כשרים חוץ משל פרה¹. ומכל מקום לכתחילה יש לתקוע בשופר הנקרא בחז"ל שופר כפוף, והיינו שהוא מעוקל, ולא כמו המיישרים את העקמימות הטבעית של השופר, שאף על פי שנשאר מעוגל, כיוון שאינו מעוקם נקרא שופר פשוט (הקרוי שופר מרוקאי), ואינו כשר לכתחילה².

סעיף ב'

מצוה מן המובחר לתקוע בשופר כפוף של איל, ולא בשופר הארוך (הקרוי שופר

1 במשנה בראש השנה (פ"ג מ"ב) איתא, "כל השופרות כשרים חוץ משל פרה מפני שהוא קרן". ובגמרא שם (כ"ו ע"א) מבואר טעם הפסול, שהוא משום שהכתוב קראו "קרן", בפסוק "בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו" (דברים ל"ג י"ז), ולא מצינו שנקרא שופר. ומה שנקטה המשנה "חוץ משל פרה" ולא נקטה שור כלשון הפסוק, הוא לרבותא, דאף שלא מצינו בפסוק את הלשון 'קרן פרה' נפסלה קרן זו, כיון שמצינו לשון קרן על השור. כך כתב הרמב"ן (בדרשתו לראש השנה). ובגמרא שם הוסיף עולא עוד טעם אחר לפסול פרה, משום שאין קטגור נעשה סגור, ושופר שקולו מובא לפני בית המקדש לא ראוי שיעשה מדבר המזכיר את חטא העגל; ורבא הוסיף טעם נוסף, שקרן פרה עשויה גילדי גילדי, כלומר כל שנה מוסיף גלד על גלד. ולגבי הטעם הראשון, ביאר עוד שם הרמב"ן דמה שמשנתנו לא הזכירה 'חוץ משל ראם', אף שהוא ודאי פסול מאותו טעם שהרי לשון הפסוק היא "קרני ראם", הוא משום דבלאו הכי אין הראם שייך לעניין השופר, כי שופר הוא מלשון שפופרת ואין בכלל זה אלא הקרניים החלולות שיש להן זכרות בפנים וגלדן נקלף מן הזכרות, ואילו בראם קרניו הם עצם אחת. ועוד הוסיף הרמב"ן לבאר את דברי המשנה, שאמנם בעלי הלשון אמרו שלא מצינו על קרן מחוברת של בעל חי כלשהוא שם "שופר", ואם כן לכאורה קשה, מה הוכיחה המשנה מהפסוק המדבר על שור בשעה שקרניו מחוברות? אלא שיש לומר שההוכחה היא מפני שלא אמר 'זכרני ראם קרניו' כמו שאמר "כתועפות ראם לו", אלא הסיר מכאן כ"ף הדמיון, לומר שקרניו של השור (יוסף) קרני ראם הן, וזהו ששנינו "מפני שהוא קרן", ולא קתני 'מפני שנקרא קרן'. וביאר הרמב"ן עוד מקור להצריך זכרות ונקבות, ממה שאמרו בגמרא "קדחו בזכרותו יצא, מהו דתימא מין במינו חוצץ, קמ"ל" (ראש השנה כ"ז ע"ב), ומדקאמר דאינו חוצץ, אלמא אין התקיעה כשרה בזכרות אלא בעליונו של קרן שהוא השופר, אלא שאין הזכרות חוצץ בו משום דהוא מין במינו, וכיון שהזכרות פסול, אף כל שאין בו אלא זכרות פסול, ואין שם שופר אלא בנקבות. וראה עוד בדרשת הרמב"ן, שביאר את ההבדל בינו לבין התוספות (ר"ה שם ד"ה חוץ), שכתבו גם הם שלא מיעט קרני ראם "שמא אינם חלולים ואינם ראויים לשופר".

2 ברור הוא ש"כפוף" בלשון המשנה והגמרא היינו מעוקל ולא חצי עיגול, שהרי קרן יעל מוגדרת במשנה "פשוטה" למרות שהיא מתעגלת. ולכן קרן הכבשה קרויה בלשון הראשונים "פשוטה" כפי שמבואר בדברי הרמב"ן והרא"ש המובאים לקמן, למרות שהיא מתעגלת.

תימני) שאינו של איל³.

סעיף ג'

כשאין לו שופר של איל כפוף, יש להעדיף שופר כפוף ומעוקל אף כשאינו ממין כבש, יותר משופר של כבש שיישרו אותו ועתה אינו מעוקל אלא פשוט⁴.

סעיף ד'

כשיש לפניו שופר של איל כפוף שמחירו יקר עד שלושים ושלוש אהוז יותר משופר שאינו של כבש או שופר פשוט הנ"ל, יש לקנות את השופר של האיל הכפוף. וכן כשעומדת בפניו רק האפשרות של שופר שאינו של כבש או שופר שיישרו אותו בתהליך ישור יש להוציא עד שליש לקניית השופר שאינו של כבש⁵.

3 ראה מקורות והרחבה בסוף הספר (עמ' 129).

4 לפי המבואר לעיל (ראה הערה קודמת), להרמב"ם בין כפוף ובין איל הוא לעיכובא, ועל כן בחסרון אחד מהדברים האלו אין נפקא מינה לשיטתו, ולשאר ראשונים מעלת כפוף חשובה משל איל, ולפי זה יש להעדיף שופר כפוף משופר של כבשה, שאף שגם הכבשה מין איל, הרי אינה כפופה, וכדברי הרמב"ן שכתב שרבי יהודה נקט זכרים לפי שהם כפופים. וכן פסק המשנה ברורה (ס"א תקפ"ו ס"ק ה'): "מסקנת רוב הפוסקים דמעלת כפוף עדיף, לפיכך אם נודמן לו של יעל כפוף ושל כבש פשוט, יתקע בשל יעלים וכפוף".

ובספר שופר תרועה (עמוד 369) צידד בתחילה שאם יש לו רק שופר כפוף שאינו של איל ופשוט של איל, בתקיעות דמיושב שתוקע רק בשביל מצות התקיעה יתקע בשופר של איל, ובתקיעות דמעומד שתוקע להעלות התפילות יתקע בכפוף, אך לבסוף הביא דברי הבא"ח בשו"ת תורה לשמה (ס"א רמ"ד), שלדבריו כתב שאם התחיל בשופר שאינו של איל והביאו לפניו שופר של איל, לא יעזוב את השופר הראשון, כמבואר ביזמא (ו' ע"א) שבשביל מצוה מן המובחר אין דוחים את הראשונה. ויש להעיר על דבריו שלא דייק בהבאת דברי הבן איש חי, שהוא לא מדבר כלל באופן שלשופר של איל יש גריעות שהוא פשוט. וזה לשונו בשו"ת תורה לשמה שם: "היה התוקע תוקע בשופר כשר אך אינו של איל, ואחר שתקע תשר"ת הביאו לו שופר אחר של איל, דאע"ג דשל איל הוא מצוה מן המובחר, עכ"ז לא יגמור התקיעות אלא בשופר הראשון שכבר התחיל לתקוע בו, וכדמוכח מהך דיומא דף ז' הנו'. אבל אם לא התחיל לתקוע עדיין ורק היה מונח לפניו, אע"פ שהתחיל לברך כיון שלא תקע בו עדיין לא מקרי זה התחלה, ויש כח בשופר האיל שהוא מצוה מן המובחר לדחותו. אבל אם גמר תקיעות דמיושב ובא לתקוע תקיעות דמעומד, יתקע בשל איל כי זו דבר חדש בפני עצמו ולא חשיבי אותם תקיעות דמיושב התחלה לעניין זה, ולכן יעשה בשל איל שהוא מצוה מן המובחר, כן נראה לכאורה. מיהו עדיין לבי מהסס בהוראה זו של השופר, די"ל אע"ג שכבר התחיל לתקוע תשר"ת באותו שאינו של איל, יסיים התקיעות באותו של איל, והיינו משום דאיכא מאן דסבר תקיעה בשל איל היא לעיכובא ולא משום מצוה מן המובחר".

ומבואר מדבריו שלא דיבר כלל באופן שיש גריעות בשופר של האיל שהוא אינו כפוף, ומסתבר שבאופן זה לא יתקע בו כלל, כפי שביארנו לעיל. וכן מבואר דלא פשיטא ליה החיוב להמשיך ממיושב למעומד, וגם נראה שלפי סוף דבריו לדינא אם הובא לפניו שופר כפוף של איל, בכל מקרה יחליף.

5 המשנה ברורה (ס"א תקפ"ו ס"ק ה') כתב שאם מבקשים ממנו להוסיף על שופר של איל יוסיף עד שליש, וביאר בשער